

Sygn. akt III AUa 1162/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia (del.) Lucyna Stąsik-Żmudziak (spr.)
Protokolant: starszy sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2021 r. w Lublinie

sprawy Z. F.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego (...)

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego (...)

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 19 listopada 2020 r. sygn. akt IV U 842/19

oddala apelację.

Lucyna Stąsik-Żmudziak

III AUA 1162/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 13 czerwca 2017r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego (...), działając na podstawie art.15c w zw. z art. 32 ust.1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji nr(...) z 26 kwietnia 2017r., od dnia (...) ponownie ustalił wysokość emerytury Z. F. na kwotę 1 666,65 złotych brutto. Do decyzji załączono jako jej integralną część Informację IPN nr (...) z 26 kwietnia 2017r., o przebiegu służby z której to informacji wynika, że w okresie od (...) do (...) pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art.13 b w/w ustawy.

Odwołanie od w/w decyzji złożył ubezpieczony Z. F.. Ubezpieczony podniósł, że z uwagi na jego ciężką pracę jaką wykonywał przez wiele lat w Wydziale (...) jego emerytura powinna być co najmniej trzykrotnie wyższa.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy – Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego (...) wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu stanowiska organ emerytalny wskazał, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa. Została wydana na podstawie uzyskanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji z o przebiegu służby ubezpieczonego, z której wynika, że Z. F., pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art.13b powyższej ustawy. Uzasadnienie odpowiedzi na odwołanie k. 6-7 akt sprawy.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2020r. Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Z. F. na dzień(...) emeryturę w kwocie 1721,98 zł.

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd wskazał, że ustalił następujący stan faktyczny i prawny:

Z. F. uzyskał prawo do emerytury w dniu 20.12.1988r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 31.01.1959r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) oraz ich rodzin. Obecnie jest uprawniony do emerytury w trybie przepisów ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (zwanej dalej ustawą emerytalną).

Decyzją z 27 lutego 2017r. o waloryzacji, organ emerytalny Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego (...), ustalił że od 1 marca 2017r. wysokość emerytury ubezpieczonego wynosi 1721,98 złotych brutto miesięcznie. Z. F. w okresie od 16 grudnia 1971r. do 15 marca 1972r. pełnił służbę na stanowisku referenta Wydziału d/w z(...). W dniu 16 marca 1972r. został skierowany do Szkoły (...) (...) w P., którą ukończył (...). Od 20.02 1973r. do 19.07.1973r. brał udział w szkoleniu inspektorów techniki kryminalistycznej w Ł.. Po ukończeniu tego kursu został mianowany inspektorem techniki kryminalistycznej Komendy Miejskiej i Powiatowej(...) w S.. Od 01.11.1977r. pełnił służbę jako inspektor-ekspert fotograf Wydziału (...) (...) w R.. Z dniem 01.08.1986r. został przeniesiony na stanowisko referenta do Wydziału (...) (...) w R. – (...). W jednostce tej zajmował się pracą w archiwum. Do jego zadań należało utrwalanie materiałów archiwalnych na mikrofilmach. Służbę zakończył z dniem (...).

W ocenie Sądu odwołanie ubezpieczonego Z. F. okazało się uzasadnione i skutkowało zmianą decyzji z 13 czerwca 2017r. o ponownym ustaleniu wysokości emerytury przysługującej ubezpieczonemu od(...) poprzez ustalenie wysokości tego świadczenia z pominięciem regulacji art.15c ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Tak ustalona wysokość emerytury na dzień (...) wynosi 1721,98 złotych brutto miesięcznie. Jest to wysokość emerytury ustalona od 1 marca 2017r. na mocy decyzji organu emerytalnego z 27 lutego 2017r. o waloryzacji (vide: decyzja z 27 lutego 2017r. o waloryzacji k.4 akt rentowych).

Zaskarżona decyzja o ponownym ustaleniu wysokości emerytury ubezpieczonego wydana została w oparciu o regulację art.15c ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (zwanej dalej ustawą emerytalną) wprowadzoną do tejże ustawy na mocy ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym (...) Dz.U. z 2016r., poz.2270.

Analizując okoliczności sprawy Sąd doszedł do przekonania, że sam fakt zatrudnienia Z. F. w jednej z jednostek wymienionych w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) nie oznacza jeszcze pełnienia przez niej służby na rzecz totalitarnego państwa. Nowelizując na mocy w/w ustawy z 16 grudnia 2016r. ustawę emerytalną i wprowadzając do niej przepisy art.15c przewidujący obniżenie świadczenia ubezpieczonego ustawodawca dał podstawy do ingerencji w uprawnienie emerytalne ubezpieczonego w oparciu o przesłankę służby

na rzecz państwa totalitarnego, która to przesłanka biorąc pod uwagę sposób redakcji art.13b ustawy emerytalnej jest wypełniona przez fakt pełnienia służby w określonej ustawowo formacji w określonym ustawowo czasie. Poza ustawowymi ramami przesłanki służby na rzecz totalitarnego państwa jako przesłanki obniżenia świadczeń emerytalno-rentowych, ustawodawca pozostawił faktyczne okoliczności pełnienia służby przez funkcjonariusza określonej formacji, w tym okoliczności związane z indywidualnymi czynami tegoż funkcjonariusza, w szczególności w kontekście ich zgodności z przepisami prawa. Zauważyć jednak należy, że ustawodawca nie podał definicji totalitarnego państwa, ani nie precyzował jakie działania składają się na pojęcie służby na rzecz takiego państwa. W ocenie Sądu pomocne tu będzie posłużenie się w drodze analogii definicją zawartą w preambule do ustawy z dnia 18 października 2006r. (Dz. U. z 2020r. poz. 306, 284, 322) o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w rozumieniu tej ustawy praca albo służba w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego, lub pomoc udzielana tym organom przez osobowe źródło informacji polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli. Wskazując na powyższe, po zbadaniu okoliczności sprawy Sąd Okręgowy stwierdził, że sama służba Z. F. w (...) nie stanowi podstawy do obniżenia wysokości świadczenia. W ocenie Sądu poza sporem jest, że organy bezpieczeństwa (...) pełniły w rzeczywistości funkcję policji politycznej i stosowały metody działania naruszające przyrodzone prawa człowieka. Jednakże ogólna negatywna ocena instytucji i organów władzy (...) nie powinna być automatycznie przenoszona na ocenę sytuacji jednostki w kontekście jej uprawnień emerytalnych, czy rentowych, również w kontekście wysokości tych świadczeń. Brak uwzględnienia sytuacji konkretnego świadczeniobiorcy wskazuje na uznanie wszystkich funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa (...) za winnych czynów mających uzasadniać zastosowanie wobec nich środków represyjnych, gdyż za taki środek należy uznać obniżenie świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego. Kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art.13b ust.1 ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym Policji (...) powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020r. w sprawie III UZP 1/20). Tymczasem jak pokazuje przykład służby Z. F. w okresie uznanym przez IPN za okres służby na rzecz totalitarnego państwa, tj. od 1 sierpnia 1986r. do 15 grudnia 1988r. – odtworzony na ile jest to możliwe na podstawie zachowanych akt osobowych – brak jest przesłanek do stwierdzenia, że w okresie tym Z. F. dopuszczał się zachowań, które zasługiwały na penalizację. Bez wątplenia Z. F. w okresie służby w (...) nie wykonywał zadań związanych ze zwalczaniem organizacji niepodległościowych i osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej. Z akt osobowych ubezpieczonego wynika, że w okresie od (...) do(...) pełnił służbę na stanowisku inspektora. Do jego zadań należało filmowanie starych akt archiwalnych. Sąd dał wiarę zeznaniom ubezpieczonego przesłuchanego w charakterze strony, ponieważ znajdują one potwierdzenie w dokumentach zebranych w aktach osobowych. Akta te zawierają informacje jakie konkretnie czynności wykonywał ubezpieczony w okresie służby w (...). Z zebranej tam dokumentacji można wywnioskować, że twierdzenia Z. F. są zgodne z prawdą.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd odmówił zastosowania w/w przepisu art.15c ustawy emerytalnej w odniesieniu do ubezpieczonej i na skutek odwołania ubezpieczonej od decyzji z 13 czerwca 2017r. o ponownym ustaleniu wysokości emerytury, na podstawie art.477¹⁴§2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego na dzień(...) w kwocie obowiązującej przed tą zmianą ,tj. w wysokości 1721,98 złotych brutto miesięcznie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Dyrektor Zakładu Emerytalno-rentowego MSWiA.

Wyrok zaskarżył w całości.

Wyrokowi zarzucił naruszenie:

a) art.15 c w zw. z art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994r. art.15c ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby

Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (DZ.U. z 2019r. poz.288 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą zaopatrzeniową oraz art. 2 ust. 1 i ust.4 ustawy z dnia 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym (...) Dz.U. z 2016r., poz.2270, zwanej dalej ustawą zmieniającą, poprzez ich niezastosowanie w sytuacji gdy bezspornym jest, że odwołujący pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, zdefiniowaną w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, a w związku z tym spełnione zostały przesłanki warunkujące ponowne przeliczenie jego świadczenia z zabezpieczenia społecznego służb mundurowych,

b) art. 15c w z. z art. 13a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej w zw. z §14 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra (...)z dnia 18.10.2004r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jednolity : DZ.U. z 2015r., poz. 1148, ze zm. poprzez ich nie zastosowanie, a tym samym błędne ustalenie wysokości policyjnej emerytury w stosunku do byłego funkcjonariusza pełniącego służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13 b ustawy zaopatrzeniowej,

c) art. 15c ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 2 ust. 1 i ust. 4 ustawy zmieniającej poprzez ich niezastosowanie, w sytuacji gdy z informacji o przebiegu służby Nr (...) z dnia 24.04.2017r. akt IPN, zeznań odwołującego się, wynika jednoznacznie, że odwołujący się w okresie od (...)do dnia(...) pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej,

d) art. 178 ust. 1 konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (DZ.U. z 1997r. nr. 78, poz. 483 z późn. zm.) w zw. z art. 15 c ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 2 ust. 1 i 4 ustawy zmieniającej poprzez ich niezastosowanie i wydanie orzeczenia z pominięciem obowiązujących przepisów prawa,

e) art. 188 Konstytucji RP poprzez samodzielne rozstrzygnięcie niejako w „zastępstwie” Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności art. 15c ustawy zaopatrzeniowej, w oparciu o które została wydana zaskarżona decyzja, pomijając wynikająca z tego przepisu wyłączną kompetencję Trybunału Konstytucyjnego w zakresie stwierdzenia zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,

f) art. 177§1 pkt 3¹kpc poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji nie zawieszenie postępowania odwoławczego do czasu rozstrzygnięcia postępowań toczących się przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach oznaczonych sygn. akt P 4/18, 16/19 oraz P10/20 w których ma zostać rozstrzygnięta kwestia zgodności z Konstytucją art. 15c, art. 22a i art. 24a w zw. z art. 113b ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 16.12.2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) i ich rodzin w związku z art. 2 powołanej ustawy zmieniającej, w sytuacji gdy głównym zarzutem odwołującego się jest niekonstytucyjność przepisów stanowiących podstawę wydania zaskarżonej decyzji z dnia 13.06.2017r. o ponownym ustaleniu wysokości emerytury policyjnej,

g) art. 233 kpc w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a w związku z tym bezpodstawne uznanie przez sąd I instancji, iż służba odwołującego się nie stanowi „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej, pomimo ustalenia w toku postępowania dowodowego iż pełniona była w jednostkach wymienionych w treści art. 13bustawy zaopatrzeniowej,

h) przepisów postępowania, a to art. 233§1 w zw. z art. 252 kpc, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na zakwestionowaniu przez sad I instancji oświadczenia IPN, pomimo braku udowodnienia przez odwołującego okoliczności przeciwnych,

i) art. 232 kpc w zw. z art. 6 kc w zw. z art. 13b i art. 15c ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 2 ust. 1 i 4 ustawy zmieniającej poprzez bezpodstawne uznanie, że pozwany organ emerytalny zobowiązany był do wykazanie, że odwołujący się

podejmował jakąkolwiek osobistą działalność polegającą na naruszaniu podstawowych praw i wolności innych osób, zwłaszcza osób walczących o niepodległość i suwerenność Państwa Polskiego,

j) art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w zw. z preambułą ustawy z dnia 18.10.2006r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tekst jedn. DZ.U. z 2013r., poz. 1388), zwanej dalej ustawą lustracyjną, poprzez błędne przyjęcie, iż definicja pojęcia „służba na rzecz totalitarnego państwa” dokonana została w preambule ustawy lustracyjnej, w sytuacji gdy jednoznaczne brzmienie art.13b wskazuje, że definicja ta na potrzeby ustawy zaopatrzeniowej zawarta została w treści samego art.13b tej ustawy, w związku z tym nie ma podstaw do sięgania do definicji zawartych w ustawie lustracyjnej,

k) art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w zw. z preambułą ustawy lustracyjnej poprzez jego niezastosowanie i dokonanie niezgodnej z jednoznacznym brzmieniem tego przepisu interpretacji definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa” w oparciu o zapisy innej ustawy, tj. ustawy lustracyjnej, co w konsekwencji prowadzi do nieuzasadnionego, sprzecznego z jednoznacznym brzmieniem art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, zawężenia wprowadzonej w nim przez ustawodawcę definicji tej służby,

l) art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez wprowadzenie do zawartej w tym artykule definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa” przesłanek z tego przepisu niewynikających, tj. obowiązek dodatkowego wykazywania, iż praca lub służba w jednostkach i formacjach wymienionych w treści tego przepisu polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego, co w konsekwencji prowadzi do nieuzasadnionego, sprzecznego z jednoznacznym, literalnym brzmieniem art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, zawężenia wprowadzonej w nim przez ustawodawcę definicji tej służby,

m) art. 87 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej oraz treścią preambuły ustawy lustracyjnej, poprzez nieuzasadnione przyjęcie przez Sąd I instancji iż treść preambuły ustawy lustracyjnej stanowi normę prawną lub regułę interpretacyjną istotną dla ustalenia treści tej regulacji wynikającej z brzmienia art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, pomimo, że definicja „służby na rzecz totalitarnego państwa”, zawarta w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej jest kompletna i jednoznaczna, a w związku z tym wyklucza dokonywanie innych poza językową wykładni jej znaczenia,

n) art. 87§1 ustawy z dnia 08.12.2017r. o Sądzie Najwyższym poprzez niezgodne z w/w przepisem uznanie przez sąd I instancji, iż uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.09.2020r. sygn. akt III UZP 1/20 ma charakter wiążący w tej sprawie,

o) art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z 18.10.2006r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tekst jedn. DZ.U. z 2013r., poz. 1388), zwanej dalej ustawą lustracyjną, poprzez jego niezastosowanie w tej sprawie, a w konsekwencji uznanie przez Sąd I instancji, iż odwołujący się nie podejmował osobiście działań skierowanych przeciwko podstawowym prawom i wolnościom człowieka i obywatela, nie zwalczał opozycji demokratycznej, pomimo wymienienia jednostki w której służył w kategorii formacji których działalność polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego, co jednoznacznie świadczy iż wykonywał działania na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej i lustracyjnej.

Wskazując na powyższe zarzuty wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję

ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi decyzję w zakresie zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów organu rentowego wyrażonych w apelacji i nie znalazł podstaw do zmiany orzeczenia.

Przede wszystkim brak jest podstaw do uwzględnienia sformułowanego w środku odwoławczym wniosku o uchylenie wyroku. W myśl obowiązujących przepisów postępowania cywilnego może to nastąpić jedynie w razie stwierdzenia nieważności postępowania (art. 386 § 2 kpc), bądź w wypadku nie rozpoznania istoty sprawy, lub też, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 kpc). Sąd Apelacyjny nie stwierdził nieważności postępowania branej pod rozwałę z urzędu zaś apelujący nie wskazał na okoliczności przemawiające za nieważnością postępowania.

Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy polega na nierozpoznanu przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W niniejszej sprawie Sąd dokonał właściwych ustaleń faktycznych, przeprowadził niezbędne postępowanie dowodowe, dokonał prawidłowej wykładni przepisów prawa materialnego w związku z czym ustalił wysokość emerytury należnej wnioskodawcy. Apelujący nie wykazał, że prawidłowe rozpoznanie sprawy wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji a zatem nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego powtarzania. W tej sytuacji, w pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutu naruszenia przez Sąd 178 ust. 1 Konstytucji w zw. z art.15 c ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 177§1 pkt 3¹ kpc.

Do stwierdzenia niekonstytucyjności danego przepisu uprawniony jest z mocy art. 188 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny. Natomiast sporną w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego jest kwestia możliwości pominięcia w procesie stosowania prawa w danym stanie faktycznym określonego przepisu z uwagi na jego niekonstytucyjność bez uprzedniego rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego. Przegląd najistotniejszych rozstrzygnięć w tej materii zawiera uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r. III CZP 95/19.

W orzecznictwie sądów wskazuje się, że w pewnych sytuacjach – na zasadzie wyjątku - dopuszczalna jest kontrola konstytucyjności przepisu prawa w toku rozpoznawania konkretnej sprawy. Wyjątek ten uzasadniany jest koniecznością sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy oraz stanem wyżej konieczności, który wynika z jednej strony z faktu braku udzielenia przez Trybunał Konstytucyjny odpowiedzi na pytanie prawne, a z drugiej powinnością niezwłocznego rozpoznania sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji sędzia podlega zarówno Konstytucji jak i ustawie, a art. 8 ust. 2 stanowi, że przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że Konstytucja stanowi inaczej. Oznacza to, że w procesie stosowania prawa sąd zawsze winien mieć na widoku normy konstytucyjne i je respektować oraz dokonywać takiej wykładni norm zawartych w ustawach zwykłych, która pozwoli na pełną realizację wartości konstytucyjnych. Reguły konstytucyjne dotyczące ochrony praw nabytych oraz ochrony własności i innych praw majątkowych nie są – ogólnymi wskazaniem nie pozwalającymi na wydanie na ich podstawie indywidualnych rozstrzygnięć - lecz wiążącymi sąd unormowaniami, które zawsze winien uwzględniać ferując werdykt w indywidualnej sprawie.

Faktem jest, że przed Trybunałem Konstytucyjnym zawisła i toczy się od ponad 3 lat sprawa P 4/18, w której ma być rozstrzygnięta kwestia zgodności z Konstytucją art.15c, art. 22a, art.13 ust.1 pkt 1c w zw. z art.13 b

ustawy zaopatrzeniowej. Postępowanie w tej sprawie zostało zainicjowane pytaniem prawnym Sądu Okręgowego w Warszawie. Sąd ten zapytał, czy:

a) art. 15c, art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (....) oraz ich rodzin w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...) oraz ich rodzin w związku z art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. są zgodne z art. 2, art. 30, art. 32 ust. 1 i ust. 2, art. 67 ust 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP - z uwagi na ukształtowanie regulacji ustawowej w sposób ograniczający wysokość emerytury i renty mimo odpowiedniego okresu służby, w zakresie, w jakim dokonano tą regulacją naruszenia zasady ochrony praw nabytych, zaufania obywatela do państwa prawa i stanowionego przez niego prawa, niedziałania prawa wstecz, powodującego nierówne traktowanie części funkcjonariuszy w porównaniu z tymi, którzy rozpoczęli służbę po raz pierwszy po dniu 11 września 1989 r., skutkując ich dyskryminacją;

b) art. 1 i 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (....) oraz ich rodzin są zgodne z art. 2, art. 7, art. 95 ust. 1, art. 96 ust. 1, art. 104, art. 106, art. 109 ust. 1, art. 119, art. 120, art. 61 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP, z uwagi na sposób i tryb uchwalenia zaskarżonych przepisów oraz wątpliwości, czy spełnione zostały merytoryczne przesłanki do ich uchwalenia.

W sprawie o sygn. P 4/18, po przeprowadzeniu rozprawy w dniach 15 lipca 2020 r., 18 sierpnia 2020 r. oraz 6 października 2020 r., Trybunał uznał sprawę za dostatecznie wyjaśnioną, a przewodnicząca składu orzekającego, na podstawie art. 100 OrgTKU, 6 października 2020 r. zamknęła rozprawę. Na podstawie art. 105 ust. 4 OrgTKU, wydanie wyroku zostało odroczone do 20 października 2020 r. Do ogłoszenia wyroku nie doszło. 16 października 2020 r. przewodnicząca składu sędziowskiego (a nie Trybunał - wbrew wyraźnej treści § 46 regulaminu TK) wydała zarządzenie o otwarciu zamkniętej rozprawy na nowo i odwołaniu terminu ogłoszenia orzeczenia wyznaczonego na 20 października 2020 r. Po otwarciu - bez stosownego postanowienia Trybunału - rozprawy na nowo, dokonano zmian sędziów sprawozdawców, a także prowadzono w tej sprawie postępowanie wpałkowe, dotyczące wyłączenia ze składu orzekającego jednego z sędziów Trybunału. Jawność tego postępowania została wyłączona. Zarządzeniami Prezesa TK z 28 kwietnia 2021 r. wyznaczono termin rozprawy: w sprawie o sygn. P 4/18 na 17 czerwca 2021 r., a w sprawie o sygn. P 10/20 - 25 maja 2021 r. W sprawie o sygn. P 4/18 termin rozprawy odwołano (zarządzenie z 14 czerwca 2021 r.). Na dzień dzisiejszy nie wyznaczono terminu.

Odpowiedź na to pytanie zawarte w sprawie P 4/18 leży w szeroko pojętym interesie wymiaru sprawiedliwości. Po pierwsze dlatego, że powyższa ustawa dotyczy tysięcy obywateli, którzy mają prawo oczekiwać niezwłocznego przesądzenia, czy w/w przepisy są zgodne z Konstytucją. Po drugie ustawa dotyczy istotnego obniżenia świadczeń emerytalnych i rentowych, które są podstawą utrzymania emerytów, rencistów oraz ich rodzin. Wskazać także należy, że z mocy art.2 ust.3 ustawy z 16 grudnia 2016 r. wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego dotyczącej wysokości świadczeń nie wstrzymuje jej wykonania, co jest ewenementem w obszarze stosunków ubezpieczeniowych. Z powyższych względów rozstrzygnięcie w przedmiocie konstytucyjności przepisów stanowiących podstawę obniżenia świadczeń winno być priorytetem organów państwa.

Oprócz tego do Trybunału wpłynęły jeszcze inne sprawy związane z obniżeniem świadczeń byłym funkcjonariuszom. I tak przed Trybunałem zawisłe jest postępowanie w sprawie o sygn. P 16/19, zainicjowane pytaniem prawnym Sądu Okręgowego w Warszawie z 27 maja 2019 r. o treści, czy:

a) art. 24a w związku z art. 13b i art. 15c ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...) oraz ich rodzin są zgodne z art. 2, art. 32 ust. 1 i ust. 2, art. 67 ust 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP - w zakresie w jakim na nowo kształtują wysokość renty rodzinnej osób uprawnionych do tego świadczenia, pomimo znacznego upływu czasu od zakończenia służby na rzecz totalitarnego państwa przez członka ich rodziny i w zakresie w jakim przerzucają na uprawnionych do tego świadczenia obowiązek udowodnienia, że zmarły funkcjonariusz, po którym ustalono ich prawo do renty rodzinnej podjął współpracę i czynnie wspierał osoby i organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

b) art. 24a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...) oraz ich rodzin w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...) oraz ich rodzin - jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i ust. 2, art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP - chociaż różnicuje wysokość renty rodzinnej po zmarłym funkcjonariuszu Policji poprzez wprowadzenie w art. 24a ust. 2 regulacji ustawowej ograniczającej wysokość tej renty z pominięciem wypracowanej wysługi emerytalnej a w szczególności wynikającej ze służby członka rodziny uprawnionego do renty po dniu 31 lipca 1990 r. i z pominięciem zwiększenia wysokości emerytury w związku z inwalidztwem pozostającym w związku ze służbą, co powoduje nierówne traktowanie uprawnionych do renty rodzinnej w stosunku do tych, którzy pobierają świadczenie po funkcjonariuszach, którzy rozpoczęli służbę po raz pierwszy po 31 lipca 1990 r.

W sprawie tej pomimo upływu 2 lat Trybunał nie wyznaczył terminu rozprawy (wyznaczono jedynie do rozpoznania pytania 5- osobowy skład).

Natomiast w kolejnej sprawie o sygn. P 10/20, po odwołaniu wcześniejszego, wyznaczono nowy termin rozprawy na 16 czerwca 2021r., na którym zapadł wyrok. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 22a ust. 2 ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) i ich rodzin jest zgodny z art. 2 oraz art. 67 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W pozostałym zakresie Trybunał umorzył postępowanie. Trybunał Konstytucyjny uznał, że w okolicznościach ocenianej sprawy, kwota wypłacanej renty inwalidzkiej określona jest tylko w jednym z zakwestionowanych przepisów ustawy, tj. w art. 22a ust. 2 a przepis ten stanowi samodzielną podstawę prawną, w oparciu o którą SO powinien orzec w sprawie. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego zastosowanie pozostałych przepisów ustawy zaopatrzeniowej oraz ustawy nowelizującej - wskazanych przez sąd pytający - nie jest niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym bardziej nie jest niezbędna kontrola ich zgodności z wzorcami konstytucyjnymi. Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 OrgTKU, z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku, umorzył postępowanie w zakresie kontroli pozostałych przepisów wskazanych przez SO.

Omawianym wyrokiem Trybunał Konstytucyjny odniósł się do pytania Sądu Okręgowego w Krakowie, który zakwestionował konstytucyjność przepisów art. 22a ust. 1 i 2, art. 13 ust. 1 pkt 1c w związku z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy nowelizującej, w związku z art. 2 ustawy nowelizującej na kanwie sprawy dotyczącej kwoty renty inwalidzkiej wypłacanej byłemu funkcjonariuszowi pracującemu na rzecz totalitarnego państwa, który został zwolniony ze służby w kwietniu 1988 r. Orzeczenie w Trybunale zapadło większością głosów.

Zatem, o ile Trybunał ostatecznie ocenił zgodność z Konstytucją RP przepisów regulujących zasady ponownego ustalania renty inwalidzkiej funkcjonariuszy, których służbę oceniono jako służbę pełnioną na rzecz totalitarnego państwa, o tyle nadal nie zapadł wyrok w sprawach związanych z zasadami ponownego ustalenia wysokości emerytury i renty rodzinnej, choć od zadania pytań minęło już trzy lata. Oczekiwanie na rozstrzygnięcie przez sądy powszechne w/w sprawy pozostaje w coraz wyraźniejszej kolizji z konstytucyjną normą zawartą w art. 45 Konstytucji, zgodnie z którym każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Prowadzi to do destabilizacji sprawowania wymiaru sprawiedliwości polegającej na nierozstrzygnięciu kilkudziesięciu tysięcy odwołań od decyzji organu rentowego wydanych w 2017 r. Koncepcyjny sposób współpracy sądów i trybunałów winien zakładać wzajemne dostrzeganie istotnych społecznie oczekiwań w dziedzinie stosowania prawa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego mając na względzie przepis art. 8 ust. 2 Konstytucji, w sytuacji kumulatywnego zaistnienia następujących okoliczności:

- 1) braku odpowiedzi Trybunału Konstytucyjnego na pytanie prawne;
- 2) nadania decyzji administracyjnej przymiotu natychmiastowej wykonalności;

- 3) przedmiotu sprawy dotyczącego emerytur i rent czyli świadczeń stanowiących podstawę utrzymania odwołujących,
- 4) konieczności zagwarantowania merytorycznej oceny zaskarżonych decyzji co stanowi realizację konstytucyjnego prawa do sądu;

- sąd powszechny na zasadzie wyjątku w celu realizacji konstytucyjnego obowiązku wymierzania sprawiedliwości ma prawo pominąć w danym stanie faktycznym przepis ustawy ze względu na jego sprzeczność z przepisami konstytucji. Wymierzenie sprawiedliwości nie ma bowiem jedynie charakteru formalnego, który sprowadza się do wydania orzeczenia w określonym trybie lecz także aspekt materialny wyrażający się rozstrzygnięciem o prawach i obowiązkach stron z uwzględnieniem fundamentalnych dla porządku prawnego wartości takich jak godność, równość wobec prawa, ochrona prawa słusznie nabytego, ochrona własności i innych praw majątkowych.

Stanowisko to nie godzi w stabilność porządku prawnego i nie jest wyrazem uzurpacji określonych uprawnień przez sąd. Nie stanowi też lekceważenia innych organów władzy. Przeciwnie, zmierza do zachowania w zakresie stosunków społecznych prymatu podstawowych zasad, na których ufundowany jest system prawa.

Biorąc pod uwagę tak długi okres oczekiwania na rozstrzygnięcie przez Trybunał zadanych pytań, w tym pytania bezpośrednio odnoszącego się do ustalania wysokości emerytury, prawidłowo Sąd przystąpił do rozpoznania odwołania wnioskodawcy i ramach kompetencji wynikających z art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dokonał tzw. „rozproszonej kontroli” przepisów prawa materialnego w kontekście jego zgodności z przepisami Konstytucji, czemu dał wyraz w uzasadnieniu do orzeczenia. Wobec tego Sąd Apelacyjny jako niezasadny, potraktował zarzut wyrażony apelacji w zakresie samodzielnego rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji o niekonstytucyjności art. 15c ustawy zaopatrzeniowej, w oparciu o który została wydana zaskarżona decyzja, pomijając kompetencję Trybunału Konstytucyjnego w tym względzie. Opierając się na argumentach podniesionych wyżej, Sąd Apelacyjny uznał tym samym prawo tego Sądu do własnego przedsięwzięcia wszelkich starań zmierzających do ustalenia stanu faktycznego i na tej podstawie - do zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego, w tym przypadku przepisów ustawy z 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) i ich rodzin. Kompetencje Sądu merytorycznego wynikają z bezpośredniej możliwości stosowania prawa, bez uciekania się do jego interpretacji dokonywanej przez Trybunał Konstytucyjny; późniejsze rozstrzygnięcie tego Trybunału może natomiast mieć wpływ na procedury określone treścią właściwych przepisów kpc. Taka linia orzecznicza została zaakceptowana przez sądy odwoławcze, rozstrzygające w sporach kontrolujących postanowienia sądów pierwszej instancji w przedmiocie zawieszania postępowań – do czasu wydania orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny.

Przedmiotem oceny Sądu przy rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy od decyzji obniżającej wysokość emerytury policyjnej było to, czy okres służby wnioskodawcy od(...) do (...) mógł w konsekwencji spowodować przyjęcie do obliczenia jego emerytury 0% podstawy wymiaru za w/w okres, zakwalifikowany przez Instytut Pamięci Narodowej w informacji o przebiegu służby z dnia 26 kwietnia 2017r. jako pełnienie służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Wskazany okres był ostatnim - przed zwolnieniem ze służby, okresem zatrudnienia Z. F.. Nadmienić należy, że ze służby w Wydziale (...) Resortu Wojewódzkiego (...) wnioskodawca został zwolniony na własną, jednoznaczną i stanowczą prośbę. W Wydziale tym zajmował stanowisko referenta techniki operacyjnej. Zadania wykonywał w dziale archiwum i związane były one głównie z mikrofilmowaniem materiałów archiwalnych. (opinia k. 159 akt osobowych)

Wydział (...) był terenową jednostką organizacyjną, funkcjonującą na poziomie województwa w Komendach Wojewódzkich w wybranych 23 miastach, w tym w S.. Był wydziałem ewidencji operacyjnej Komendy Wojewódzkiej (...). Jego centralą było Biuro(...) – Biuro (...) (...). Samo Biuro (...) było jednostką organizacyjną (...), działającą jako samodzielny pion (pod różnymi nazwami) w latach 1955–1990, zajmującą się prowadzeniem ewidencji operacyjnej głównie na potrzeby Służby Bezpieczeństwa. Jednostka prowadziła ewidencję czynnej i wyeliminowanej sieci agenturalno-operacyjnej zarówno na rzecz (...) i (...), jak również na potrzeby (...), Zarządu (...) (...) i (...) (...).

Zanim doszło do podjęcia służby w wydziale(...) starszy chorąży Z. F. pełnił służbę na stanowisku inspektora-eksperta fotografa w Wydziale (...) (...) w R.. Służbę w (...) rozpoczął (...) i po ukończeniu kursu inspektorów (...), pracę podjął początkowo w (...) w S. na stanowisku referenta techniki kryminalistycznej w Wydziale d/w z (...). Od 1 sierpnia 1975r. przeszedł do pracy w Wydziale (...) na stanowisku inspektora sekcji (...) Komendy Wojewódzkiej (...) w R.. W tym czasie ukończył z wynikiem bardzo dobrym Szkołę (...) (...) o specjalności (...). Od 1977r. zajmował się obsługą techniczną oględzin miejsc zdarzeń oraz fotografią podstawową i specjalistyczną. Posiadane kwalifikacje uprawniały go do samodzielnego wykonawstwa i podpisu ekspertyz z fotografii. Na bieżąco doskonalił swoje umiejętności zawodowe. Był wielokrotnie nagradzany, przyznawano mu prawo do dodatku specjalnego. Został odznaczony Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi. (akta osobowe)

W sumie do wysługi emerytalnej wnioskodawcy zaliczono oprócz okresu uznanego za określony w art. 13b ustawy okres 14 lat, 7 miesięcy i 15 dni służby w Policji ((...)) oraz 4 lata, 4 miesiące i 15 dni zatrudnienia przed służbą. Przyjęta przez organ emerytalny służba określona w art. 13b ustawy to 2 lata i 4 miesiące oraz 15 dni.

Zważywszy na charakter jednostki, do której skierowano od(...) wnioskodawcę bezsporne jest, że wykonywał służbę w jednostce organizacyjnej - odpowiedniku terenowym poprzednika (...), wykonującej czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa Biuro (...) - określoną w art. 13b ust. 1 pkt 5 tiret 3 ustawy zaopatrzeniowej. Jednakże z samego faktu wykonywania służby w tej jednostce nie można w sposób automatyczny wywodzić skutku, iż Z. F. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Wprawdzie ustawa zaopatrzeniowa w art. 13 b ust. 1 pkt 5 lit.d tiret 3 posługuje się sformułowaniem, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944r. do dnia 31 lipca w niżej wymienionych cywilnych i wojskowych wymienionych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach: (...) 5) służby i jednostki organizacyjne (...), i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe: (...) d) wykonujące czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa: (...) - Biuro (...), jednakże nie oznacza to, że sąd orzekający jest zupełnie związany taką formą zapisu ustawowego i nie ma możliwości oceny wszystkich istotnych okoliczności, w celu ustalenia czy rzeczywiście dana osoba pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i czy mają do niej zastosowanie restrykcyjne regulacje ustawowe. Służba w określonym organie bezpieczeństwa państwa nie może być uznana za istotne i jedyne kryterium różnicujące wysokość emerytalnych i rentowych uprawnień. Tak sformułowany przepis stwarza jedynie ustawowe, restrykcyjne domniemanie „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Domniemanie to może być obalone w toku postępowania sądowego przy badaniu konkretnych spraw określonych indywidualnie osób z zachowaniem inicjatywy dowodowej stron. Prawidłowy i w pełni akceptowalny jest pogląd, że nie można godzić się z założeniem, że sam fakt stwierdzenia pełnienia służby od 22.07.1944r. do 31.07.1990r. w wymienionych instytucjach i formacjach jest wystarczający do uzyskania celu ustawy z 2016r., w tym także, aby wykluczone zostało prawo do dowodzenia, iż służba pełniona w tym czasie, nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Pojęcie zakodowane w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej stanowi, jedynie kryterium wyjściowe.

W tym kontekście błędne jest stanowisko organu emerytalnego, że bezsporne jest, iż odwołujący się pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa zdefiniowaną w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 11 stycznia 2012 r. K 36/09 (OTK-A 2012/1/3) przyjął, że informacja o przebiegu służby byłego funkcjonariusza organów bezpieczeństwa (...), mimo braku możliwości bezpośredniego jej zakwestionowania w postępowaniu przed IPN przez funkcjonariusza, którego informacja dotyczy, podlega, jak każdy inny dowód badaniu i ocenie przez organ podejmujący decyzję na jego podstawie i w konsekwencji podlega ocenie Sądu (por. również wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 27 sierpnia 2013 r., III AUa 1253/12, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 5 grudnia 2018 r. II SA/Wa 220/18). W świetle powyższego zawarty w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. §14 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra (...) z dnia 18.10.2004r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji (...) oraz ich rodzin jest całkowicie chybiony, podobnie jak zarzut naruszenia art. art. 13a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej.

Z wynikającej z zasady prawa do sądu i efektywnej kontroli sądowej swobody orzekania, obowiązkiem Sądu w granicach określonych regulami art. 233§1 kpc jest wszechstronne rozważenie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego, z czym wiąże się ugruntowany w orzecznictwie pogląd, że ustalenia IPN nie wiążą sądu, zwłaszcza ze względu na treść art. 473 kpc.

Sąd powszechny, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu emerytalnego w sprawie ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej (renty inwalidzkiej, renty rodzinnej) nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej – zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby) jak i kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Tą samą zasadę należy przenieść do informacji IPN co do okresów służby na rzecz totalitarnego państwa. Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi się kierować danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne IPN nie mogą natomiast wiązać sądu – do którego wyłącznej kompetencji należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury i renty policyjnej i ich wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumpcja) ustalonych faktów. (postanowienie Sadu Najwyższego z 12.12.2011r. II UZP10/11 oraz szereg orzeczeń Sądów Apelacyjnych a także postanowienie NSA z 12.01.2018r. I OSK 2848/17)

Informacja o przebiegu służby jest dokumentem urzędowym, ale w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ograniczeń dowodowych. Okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowadniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w kpc. W postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik albo ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu np. zaświadczenia o zatrudnieniu, wynika co innego.

Wprowadzone art. 13 b ustawy zaopatrzeniowej kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” jest pojęciem nowym a ustawa nie zawiera jego legalnej definicji i wbrew twierdzeniom apelującego nie jest jednoznaczne ani kompletne. Jest to pojęcie niedookreślone, którego treść podlega ustaleniu w procesie stosowania prawa. Stwierdzenie służby na rzecz totalitarnego państwa w danym okresie nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji z IPN (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy.

Wobec tego przy dekodowaniu normy pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa”, wbrew zapatrywaniu organu emerytalnego, uprawnione jest zastosowanie pomocniczo, przyjęte przez Sąd w drodze analogii posłużenie się definicją zawartą w preambule do ustawy z 18 października 2006r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tzw. ustawy lustracyjnej). Nie stanowi to zawężenia definicji służby na rzecz totalitarnego państwa ale jej właściwe zastosowanie. Przyjmując takie stanowisko Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego, w tym art. 13b oraz art. 15c ustawy zaopatrzeniowej i art. 2 ust. 1 i ust. 4 ustawy zmieniającej.

Pogląd ten w pełni potwierdziła uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - z dnia 16 września 2020r., która zapadła w sprawie III UZP 1/20. Sąd Najwyższy stwierdził w niej, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...) oraz ich rodzin powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Sąd Apelacyjny podziela to stanowisko mocą autorytetu Sądu Najwyższego, co nie oznacza, iż Sąd Okręgowy jak i Sąd Apelacyjny przyjął, że przytoczona uchwała ma charakter wiążący w sprawie.

Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 8 grudnia 2017 r., (tj. z dnia 17 grudnia 2020 r., DZ.U. z 2021r. poz. 154) uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych. Skład 7 sędziów może postanowić o nadaniu uchwale mocy zasady prawnej.

Uchwała SN z 16.09.2020r. w sprawie II UZP 1/20 zapadła w składzie 7 sędziów. Nie zawiera postanowienia o nadaniu jej mocy zasady prawnej i nie miała charakteru wiążącego w sprawie. Jednakże powaga jej znaczenia i racjonalność zawartych w jej uzasadnieniu argumentów prawnych, zwłaszcza że brak w tym zakresie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, pozwalała Sądowi Okręgowemu na oparcie się na jej treści przy wyrokowaniu w sprawie. Podniesiony w tym zakresie zarzut apelacyjny jest bezzasadny.

Zupełnie niezrozumiały jest zarzut naruszenia art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej mający polegać na niezastosowaniu przez Sąd tego przepisu w sprawie czego konsekwencją według apelującego miało być uznanie, że odwołujący się nie podejmował osobiście działań skierowanych przeciwko podstawowym prawom i wolnościom człowieka i obywatela, nie zwalczał opozycji demokratycznej, pomimo wymienienia jednostki w której służył w kategorii formacji których działalność polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego, co jednoznacznie świadczy iż wykonywał działania na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej i lustracyjnej. Powyższy przepis wskazuje, że organami bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy, (ustawy lustracyjnej) są m.in. instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa (...) oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach (...) oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych. Rozstrzygając niniejszą sprawę Sąd I instancji prawidłowo nie stosował tego przepisu, gdyż sformułowany został on na potrzeby ustawy lustracyjnej a tym bardziej przepis ten nie był podstawą uznania o treści zaprezentowanej w zarzucie apelacyjnym.

Poza sporem było, że wnioskodawca będąc skierowanym do Wydziału (...) pełnił służbę w jednostce terenowej Służby Bezpieczeństwa i fakt ten podlegał ocenie pod kątem art. 13b ust. 1 pkt 5 lit.d ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Apelacyjny uznał, że nietrafne są zarzuty naruszenia prawa procesowego, w tym art. 233§1 kpc, art. 252 kpc i art. 232 kpc. Zdaniem apelującego polegało to na dowolnej ocenie materiału dowodowego, skutkującej de facto zakwestionowaniem zaświadczenia IPN o okresie pełnienia przez odwołującą się służby na rzecz totalitarnego państwa gdy - fakt ten (pełnienie służby na rzecz totalitarnego państwa) jednoznacznie wynika z dokumentacji złożonej przez IPN. Wnioskodawca zaś nie udowodnił okoliczności przeciwnych.

Nie sposób zgodzić się z takim stanowiskiem. Zgodnie z treścią art. 252 kpc strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie doszło do naruszenia tego przepisu, chociażby z tego względu, że strona może kwestionować wartość dowodową dokumentu urzędowego przy użyciu wszystkich dostępnych środków dowodowych (postanowienie SN z 24.04.2003 r., I CKN 256/o). Odwołujący się przedstawił dowody, które Sąd pierwszej instancji uznał za wiarygodne. Złożył zeznania, które Sąd w kontekście danych zawartych w aktach osobowych Sąd uznał za miarodajne.

Zasada kontrydiktoryjności obowiązująca w procesie cywilnym określa regułę, z której wynika, że na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 kpc to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. W postanowieniu z dnia 24 kwietnia 2019 r. Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z przepisami art. 6 kc i 232 kpc strony są obowiązane powoływać dowody na potwierdzenie faktów, z których wywodzą skutki prawne, a sąd jedynie w wyjątkowych przypadkach może dopuścić dowód niewskazany przez powoda lub pozwanego. Przepis art. 6 kc, ustanawiający regułę rozkładu ciężaru dowodu, pozwala sądowi rozstrzygnąć sprawę w razie braku podstaw do stwierdzenia, czy istotny dla rozstrzygnięcia sprawy fakt miał miejsce. Sąd orzeka wówczas na niekorzyść strony, na

której spoczywał ciężar udowodnienia faktu, z którego wywodziła skutki prawne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2019 r., V CSK 486/18.

Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/08. Zaskarżenie decyzji organu rentowego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu.

W rozpoznawanej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową, nie zakwestionował w sposób przekonujący argumentów przedstawionych przez odwołującego się a dotyczących zadań wykonywanych przez niego w czasie służby, określanej jako służba na rzecz totalitarnego państwa. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującego organ rentowy oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej. To oznacza, że prawidłowo uznał Sąd Okręgowy, że brak jest podstaw do zastosowania wobec odwołującego się przepisów art. 15c i ustawy z 16 grudnia 2016 r.

W argumentacji Sądu Najwyższego, zawartej w wyroku z dnia 30 marca 2000r., w sprawie II UKN 444/99, zam. OSNP 2001/17/543, wskazano, iż w postępowaniach z zakresu ubezpieczeń społecznych organ rentowy ma pozycję strony, więc powinien przejawiać odpowiednią aktywność dowodową, a w przeciwnym razie ponosi negatywne skutki prawne swej bierności, polegające zwłaszcza na zmianie wydanej decyzji czy oddaleniu wniesionego środka zaskarżenia. Należy wskazać, iż postępowanie z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem cywilnym i obowiązują w nim wszystkie reguły procesowe, również te dotyczące rozkładu ciężaru dowodu oraz terminów do składania wszelkich wniosków dowodowych. Niesłuszne jest zatem zapatrywanie apelującego, że nie był zobowiązany do wykazania, iż odwołujący się podejmował jakąkolwiek osobistą działalność polegającą na naruszaniu podstawowych praw i wolności osób, zwłaszcza osób walczących o niepodległość i suwerenność Państwa Polskiego.

Z prawidłowych ustaleń dokonanych przez Sąd wynika, że służba wnioskodawcy w archiwum w Wydziale (...), jako uznanego specjalisty fotografa polegała na fotografowaniu dokumentów, które podlegały późniejszemu zniszczeniu. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy z dokumentów (teczka IPN, akta osobowe) nie daje podstaw do przypisania Z. F. działań bezprawnych, które kwalifikują się jako podejmowane na rzecz totalitarnego państwa. Nie ma dowodów, że wnioskodawca pełnił tego rodzaju służbę, aby wykonywał czynności o charakterze operacyjnym, służące państwu totalitarnemu, łamiącemu podstawowe prawa i wolności obywatelskie.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok oparty jest na prawidłowych ustaleniach faktycznych i odpowiada prawu, zaś apelacja nie zawiera usprawiedliwionych podstaw.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 kpc orzekł, jak w sentencji wyroku.

Lucyna Stąsik-Żmudziak